

ปกฉบับนี้
02-062

วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2556

ISSN 1905-0793

บทบรรณาธิการ

การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลการรู้สารสนเทศสำหรับครูบรรณารักษ์ ศาสตราจารย์ ดร.ชติมา สัจจามันท์	1
การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รศ. ดร. จุฑารัตน์ ศรทวงวงศ์ และ เปี่ยมสุข หุ่นกาวี	13
การจัดเรียงลำดับผลลัพธ์ของการค้นคืนสารสนเทศด้วยวลีโดยใช้สารสนเทศร่วม แกมกาญจน์ สมประเสริฐศรี	25
การวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ นาริวรรณ เขียววาสน์ และ ภรณ์ ศิริโชติ	36
การวิเคราะห์และออกแบบระบบจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้ของคณะวิทยาการ สารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยใช้เทคโนโลยีเว็บเซอร์วิส ภัทริรา สุวรรณโค	48
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อรูปแบบห้องสมุดมีชีวิต ของห้องสมุดประชาชนในประเทศไทย รุ่งทิพย์ เจริญศักดิ์ และ ชลภัสน์ วงษ์ประเสริฐ	59
ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านการท่องเที่ยว จินตนา โด่งสูงเนิน	75

การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริม การเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

จุฑารัตน์ ศรฉนวนวงศ์¹
เปี่ยมสุข ท่งกาวิ²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการณ์ปัจจุบันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2) การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย โดยศึกษาเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐ ไม่รวมมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย 16 คน และผู้เชี่ยวชาญ 14 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 10 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2555 ถึงเดือนมกราคม 2556 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อค้นพบด้านสภาพปัจจุบัน พบว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการดำเนินการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเท่าที่ควร เนื่องจากขาดนโยบายที่ชัดเจนจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านทรัพยากรสารสนเทศเน้นการจัดหาทรัพยากรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศในกลุ่มสมาชิกเข้าห้องสมุด แต่ยังขาดความร่วมมือในการพัฒนาลังข้อมูลสถาบัน เพื่อเชื่อมโยงการใช้สารสนเทศร่วมกันระหว่างสถาบัน มีการจัดนิทรรศการและกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ใช้บุคลากรส่วนใหญ่มีปัญหาในการสื่อสารภาษาอังกฤษ การเตรียมการส่วนใหญ่ของห้องสมุดเป็นเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านภาษา และการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน สิ่งที่ห้องสมุดควรปรับตัวคือควรมีนโยบายและแผนที่ชัดเจนในการดำเนินงานเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งควรดำเนินการตั้งแต่ระดับมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ห้องสมุดในกลุ่มสมาชิกอาเซียนควรมีความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับห้องสมุดอื่น ประกอบด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม เพื่อให้ห้องสมุดทุกแห่งเข้าถึงและใช้ทรัพยากรของกันและกันได้ การสร้างคลังข้อมูลสถาบันเพื่อแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการของบุคลากรในแต่ละสถาบัน รวมถึงร่วมมือกันพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่รวมข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและข้อมูลประเทศสมาชิกทั้ง 3 เสาหลักคือด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ด้านบริการบรรณารักษ์ควรเน้นให้บริการเชิงรุก และปรับตัวโดยเปิดรับผู้ใช้บริการจากประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตทั้งการเรียนรูภาษาและวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ควรจัดมุมอาเซียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี ด้านบุคลากรควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถสื่อสารได้ รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียนควรมีความร่วมมือในการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง

คำสำคัญ : ประชาคมอาเซียน ห้องสมุดมหาวิทยาลัย

¹ ปร.ด.(สารสนเทศศึกษา) รองศาสตราจารย์ ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
² อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

T 181878

The Adaptation of Thai University Library in Learning Promotion for Supporting ASEAN Community

Jutarat Sarawanawong¹
Piamsuk Thungkawee²

Abstract

The purpose of this study is two-fold: 1) to examine the situation of learning promotion for ASEAN Community support by academic libraries in Thailand, and 2) to study their adaptation of learning promotion for ASEAN Community support, especially, the case of the public academic libraries, except Rajabhat and Rajamongkhon universities. This is a qualitative research. Field data are collected through the in-depth interviews of 16 library administrators and 14 library specialists within 10 months from April, 2012 to January, 2013 and data are analyzed by content analysis.

Findings are as follows;

- 1) Most of academic libraries do not prepare themselves into ASEAN Community participation because there was no clear policy and planning by the organization.
- 2) In case of library resources' acquisition focusing on ASEAN Community and library member, there is no cooperation among the institutions in order to share institution repository.
- 3) Most library staff still are lacking of English language communication as well as development of staff's English language and ASEAN Community information.
- 4) The academic libraries should provide clear policy and plan for ASEAN Community support through their universities' master plan. The libraries in ASEAN Community membership should provide cooperation in order to share their resources through library network through utilizing the union catalog for ASEAN Community collections for the resources sharing. In other words, it means that institution repository is a prominent way for resource sharing and information exchange, especially, focusing on 3 main communities as ASEAN Political-Security Community- APSC, ASEAN Economic Community- AEC, and ASEAN Socio-Cultural Community- ASCC.

Furthermore, the proactive services by librarians are required as well as Asian corner provision and their adaptation to learn more about Asian language and culture. The English language of the staff should be at the good communicative skill including cooperation of staff training and exchange for their selves' development.

Keywords : ASEAN Community, AC, Academic library

¹ Ph.D. (Information Studies), Associate Professor, Communication Arts and Information Science, Faculty of Humanities, Kasetsart University

² M.A. (Library and Information Science) Librarian Senior Profession level, Central Library, Sirnakharinwirot University

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2558 เป็นวาระของการสร้างประชาคมอาเซียนหรือ AC (ASEAN Community) ที่มาของประชาคมอาเซียนนั้น เริ่มจากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations: ASEAN) ก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิก รวมทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย พม่า ลาว ฟิลิปปินส์ เวียดนาม กัมพูชา สิงคโปร์ บรูไน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ภายหลังการจัดตั้งสมาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2510 ประเทศสมาชิกได้มีความร่วมมือในด้านต่างๆ แต่ก็มี ความแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศในกลุ่มสมาชิกอยู่มาก ในปี พ.ศ. 2543 จึงเกิดการริเริ่มที่จะนำอาเซียนไปสู่การรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นพ้องในการเร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนเป็นปี พ.ศ. 2558 (กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน, 2555)

ประเทศไทยเป็นประเทศสมาชิกหนึ่งของอาเซียน จำเป็นต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของอาเซียน ซึ่งผลกระทบที่สำคัญต่ออุดมศึกษาไทยคือการเปิดเสรีการค้า บริการด้านการศึกษา และการรวมตัวของประชาชาติในอาเซียน ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2553) ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการอุดมศึกษา การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการ การศึกษายังส่งผลเกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษา และวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อผลิตกำลังคนของประเทศให้มีความพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่

เปลี่ยนแปลงไปหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการค้ายังส่งผลให้เกิดสภาวะการแข่งขันทางการศึกษาสูง ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาไทยต้องปรับตัวและพัฒนาสถาบันให้เข้มแข็ง มีคุณภาพมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะภารกิจที่สำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศในภูมิภาคได้

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานสังกัดสถาบันอุดมศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่สนับสนุนการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย โดยมีนักสารสนเทศทำหน้าที่จัดหา จัดระบบ และให้บริการสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการของอาจารย์และนิสิต นักศึกษาที่เป็นกลุ่มผู้ใช้บริการหลัก จากผลกระทบที่สถาบันอุดมศึกษาไทยทุกแห่งต้องเตรียมพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะการปรับตัวเพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันกับภูมิภาคห้องสมุดซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด และเป็นหัวใจของการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงจำเป็นต้องปรับบทบาทหน้าที่เพื่อให้พร้อมรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของสถาบันอุดมศึกษาด้วยเช่นกัน ซึ่งการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมีผลกระทบต่อห้องสมุดหลายประการ ทั้งนี้ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยสามเสาหลัก ได้แก่ เสาคือการเมืองความมั่นคง เสาเศรษฐกิจ เสาสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเสาหลักด้านสังคมและวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับห้องสมุดโดยตรง โดยเฉพาะในประเด็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเผยแพร่แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียน ทำให้ห้องสมุดต้องปรับบทบาทในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้านทั้งนโยบายและระบบการบริหารทรัพยากรสารสนเทศ การบริการสารสนเทศ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน (กุลธิดา ท้วมสุขและคณะ, 2554) เพื่อให้มีความสามารถในการรองรับและเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่ออุดมศึกษาโดยตรง จากความสำคัญดังกล่าว การวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจึงมีความจำเป็น และเป็นภาวะเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

ng promotion
eir adaptation
blic academic
ch. Field data
ary specialists
tent analysis.

munity partici-

ity and library
n repository.

; well as devel-

ommunity sup-
bership should
gh utilizing the

words, it means
exchange, es-
- APSC, ASEAN

sian corner pro-
nglish language
aff training and

and Information

Central Library,

เพื่อให้ได้ข้อมูลในอันที่จะนำไปใช้ในการวางแผน และดำเนินงานเพื่อพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในอีก 3 ปีข้างหน้า หรือปี พ.ศ. 2558 ที่จะมาถึง โดยผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย และประเด็นที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยต้องปรับตัวในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผน และกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สถานการณ์ปัจจุบันของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. การปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐ ไม่รวมมหาวิทยาลัยราชภัฏและมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้
กลุ่มที่ 1 คือผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในสังกัดรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 16 คน
กลุ่มที่ 2 คือผู้รู้เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 14 คน การคัดเลือกแบบเจาะจงโดยพิจารณาจากประสบการณ์การทำงาน การเป็นนัก

วิชาการเผยแพร่งานเขียน หรือเป็นวิทยากรในการสัมมนา เกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในการปรับตัวสู่ประชาคมอาเซียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน

2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก (Guideline) ผู้อำนวยการห้องสมุดมหาวิทยาลัย ประกอบแนวคำถาม 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ นโยบายและระบบการบริหาร ทรัพยากรการเรียนรู้ การบริการส่งเสริมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และการเตรียมการในด้านบุคลากรของห้องสมุด

ตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงสิ่งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยควรต้องดำเนินการเพื่อปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ด้านนโยบายและระบบการบริหารที่ควรจะเป็น ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น ด้านการบริการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น และคุณสมบัติของบุคลากรห้องสมุดที่ควรจะเป็น

ชุดที่ 2 เป็นแนวทางสัมภาษณ์เชิงลึกผู้รู้ ประกอบแนวคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นถึงสิ่งที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยควรต้องมีการดำเนินการเพื่อปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จำนวน 5 ข้อ ซึ่งเป็นแนวคำถามเหมือนกับแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 2

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดด้วยตนเอง สำหรับผู้ให้ข้อมูลในสังกัดส่วนกลางคือเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ ณ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้ให้ข้อมูล ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งสังกัดหน่วยงานส่วนภูมิภาค ใช้วิธีนัดหมายในช่วงเวลาที่เข้ามาปฏิบัติราชการในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้เวลาสัมภาษณ์ท่านละ 1 ชั่วโมงและขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 1 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2555 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิจัย

ยากรในการ
ในการปรับ

ัย มีจำนวน

ภาษาเชิงลึก
มหาวิทยาลัย

ถามเกี่ยวกับ
พร้อมของห้อง
จำนวน 5 ข้อ
าร ทรัพยากร
เรียนรู้ สภาพ
ยมีการในด้าน

ถามเกี่ยวกับ
วิทยาลัยไทย
เข้าสู่ประชาคม
นโยบายและ
ทรัพยากรการ
ารส่งเสริมการ
มทางกายภาพ
และคุณสมบัติ

งสัมภาษณ์เชิง
ับความคิดเห็น
ยควรต้องมีการ
ประชาคมอาเซียน
ถามเหมือนกับ

อมูล ผู้วิจัยเดิน
ักทั้งหมดด้วย
ักส่วนกลางคือ
ล ผู้วิจัยเดินทาง
ัดของผู้ให้ข้อมูล
งานส่วนภูมิภาค
าปฏิบัติราชการ
ัเวลาสัมภาษณ์
ันทักเสียงสนทนา
ข้อมูลทั้งสิ้น 10
พ.ศ. 2555 ถึง
ก็รวบรวมข้อมูล
าเพื่อยืนยันความ
วิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์
เนื้อหา โดยจัดกลุ่ม (Grouping) เนื้อหาซึ่งเป็นข้อ
ค้นพบจากการวิจัยตามประเด็นของแนวคำถาม
และนำมาเรียบเรียงเป็นข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบซึ่งเป็นผลการวิจัย นำเสนอตาม
วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ข้อค้นพบด้านสภาวะการณ์ปัจจุบัน
ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริม
การเรียนรู้เพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่ประชาคม
อาเซียน

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารห้องสมุด
ทั้ง 16 แห่ง พบว่าผู้บริหารห้องสมุดทุกแห่งเห็น
ว่าบทบาทของห้องสมุดมีความสำคัญต่อการ
ขับเคลื่อนประเทศไทยเข้าสู่ AC ดังที่ผู้บริหารห้อง
สมุดท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า “ปัจจุบันคนไม่ค่อย
เห็นความสำคัญของห้องสมุด แต่ไปเน้นเรื่องอื่น
โดยเฉพาะเศรษฐกิจ ฯลฯ แต่การเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนจะสำเร็จได้ ประเทศไทยต้องมีความพร้อม
ในเรื่องข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการสนับสนุนความ
สำเร็จของ 3 เสาหลัก ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม
และวัฒนธรรม”

ผู้บริหารเห็นว่าห้องสมุดให้ความสำคัญ
และตระหนักถึงการเข้ามาของ AC แต่ในภาพรวม
ของการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดแต่ละแห่ง
พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังไม่ได้ปรับตัวมาก ยัง
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือทำอะไรมากไปกว่าเดิมที่
ทำอยู่ ซึ่งผู้บริหารท่านหนึ่งได้แสดงทัศนะว่า “ห้อง
สมุดยังไม่เตรียมการรับ AC อย่างจริงจัง มีแต่การ
สร้างบรรยากาศ เช่นการจัดนิทรรศการนิดหน่อย
เล็กๆ ยังมีอะไรที่ต้องทำอีกมาก”

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาก็พบว่า
ห้องสมุดบางแห่งมีการเตรียมความพร้อม
ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะได้รับนโยบายมา
จากมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ตัวอย่างเช่นสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีโครงการจัดตั้งห้อง
สมุดอาเซียน พร้อมให้บริการในปี พ.ศ. 2556
เพื่อรองรับการเปิดหลักสูตร ASEAN Study ของ
มหาวิทยาลัย โดยได้รับเงินบริจาคจากมูลนิธิจอห์น
เอฟ. เคนเนดี จำนวน 26 ล้าน ตั้งชื่อว่า “ห้องสมุด
อาเซียนถนัด คอมันตร์” โดยภายในห้องสมุดจะมี
มุมนิทรรศการเกี่ยวกับ ๖ ทักษะถนัด คอมันตร์
ซึ่งเป็นคนริเริ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งห้องสมุดให้

ความสำคัญกับผู้ให้กำเนิดประชาคมอาเซียน โดย
มีประวัติ การศึกษา การทำงานที่มีการเชื่อมโยง
กับอาเซียน บทบาทของการเป็นรัฐมนตรีกระทรวง
การต่างประเทศ จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดง
เครื่องใช้ส่วนตัว เช่น พิมพ์ดีด โต๊ะทำงาน นอกจากนี้
นี้ในห้องสมุดยังจัดแสดงสุนทรพจน์ของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภายหลังหัตถ์ของในหลวง
เป็นต้น

ข้อค้นพบจากผลการวิจัยสภาพปัจจุบัน
ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ AC ของห้องสมุด
ในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านนโยบายและระบบการบริหาร
ห้องสมุด ห้องสมุดทุกแห่งมีการกำหนดนโยบาย
และแผนการทำงานในการจัดเตรียมทรัพยากร
สารสนเทศ และบริการ เพื่อพร้อมรับ AC อย่างไร
ก็ตามผู้บริหารก็เห็นว่านโยบายของห้องสมุด
ส่วนใหญ่เกี่ยวกับอาเซียนยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้มาจาก
นโยบายของมหาวิทยาลัยต้นสังกัดของห้องสมุด
ก็ยังขาดความชัดเจน ซึ่งการกำหนดนโยบายและ
แผนการทำงานของห้องสมุดต้องสอดคล้องและ
เชื่อมโยงกับแผนระดับมหาวิทยาลัย อีกเหตุผล
หนึ่งก็คือนโยบายของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มุ่งสู่
ระดับนานาชาติ ซึ่งห้องสมุดส่วนใหญ่ก็ตีความว่า
มีขอบข่ายที่ครอบคลุมอาเซียนด้วย ทำให้บางแห่ง
สะท้อนมุมมองว่าห้องสมุดไม่เห็นต้องปรับตัวอะไร
เพราะก็มีการดำเนินการระดับนานาชาติอยู่แล้ว

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพปัจจุบัน
พบว่าห้องสมุดทุกแห่งเห็นว่ามีความพร้อมด้าน
ทรัพยากรสารสนเทศซึ่งเป็นภาษาอังกฤษที่รองรับ
AC ตามสาขาความเชี่ยวชาญ อาทิ ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยมหิดล เน้นทรัพยากรสารสนเทศ
ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนคร
เหนือ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าลาดกระบัง ทั้งสามแห่งนี้ เน้น
ทรัพยากรสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนา
บริหารศาสตร์ เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้าน
เศรษฐศาสตร์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เน้นทรัพยากรสารสนเทศด้านการเกษตร เป็นต้น
ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “นิดา มี
สารสนเทศเกี่ยวกับเศรษฐกิจเยอะมาก เช่น ฐาน
ข้อมูล IMF, World Bank มีครอบคลุมทั้งอาเซียน

และระดับโลก”

สิ่งที่ห้องสมุดทุกแห่งมีการเตรียมการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ก็คือการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียนทั้ง 10 ประเทศในแง่มุมต่างๆ อาทิ วรรณกรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว โดยจัดหาทั้งรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าที่สนับสนุนการที่ประเทศไทยกำลังจะก้าวสู่ AC เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้เรียนรู้ นอกจากนี้ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังเน้นการจัดหาทรัพยากรภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น เพื่อเตรียมการสำหรับผู้เรียนที่มาจากประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ผู้บริหารห้องสมุดบางท่านยังเห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของอาเซียน จำเป็นที่คนไทยต้องพัฒนา ห้องสมุดบางแห่งจึงเน้นการจัดหาสื่อมัลติมีเดียเพื่อใช้ในการฝึกภาษาอังกฤษ และภาษาในประเทศอาเซียน

แม้ว่าห้องสมุดจะเน้นการจัดหาทรัพยากรเกี่ยวกับอาเซียน และบางส่วนก็มีอยู่เดิม แต่ก็พบว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ ไม่มีการแยกหนังสือเกี่ยวกับอาเซียนออกเป็น Collection โดยเฉพาะ มีการรวมกับทรัพยากรอื่น จัดแยกตามหมวดหมู่ของเนื้อหาเป็นปกติ เนื่องจากเห็นว่าไม่จำเป็น แต่ให้ความสำคัญกับการกำหนดหัวเรื่องใหม่ โดยเพิ่มคำว่า “ประชาคมอาเซียน” ให้กับหนังสือที่มีอยู่เดิม เพื่อให้ผู้ใช้ค้นได้

การจัดทำ Digital Collection เกี่ยวกับอาเซียน พบว่าห้องสมุดบางแห่งมีการจัดทำฐานข้อมูลหนังสือเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนครอบคลุม 3 สาขาหลักของอาเซียนคือการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการสแกนจากหนังสือที่ห้องสมุดมี แต่ให้ใช้เฉพาะภายในห้องสมุด เพื่อป้องกันเรื่องลิขสิทธิ์ และจัดเก็บสถิติสัญญาต่างๆ ซึ่งดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ของเลขาธิการอาเซียน โดยให้บริการผ่านเว็บ

ห้องสมุดบางแห่งมีความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับอาเซียน เช่น ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มีความร่วมมือกับห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ และสถาบัน Asian Study ประเทศสิงคโปร์ โดยมีเป้าหมายที่ต้องการสร้างจุดแข็งของห้องสมุดที่เน้นเป็นผู้นำด้านแหล่งสารสนเทศ

อาเซียน

ด้านบริการ พบว่าห้องสมุดทุกแห่งแทบไม่มีการปรับตัวในเรื่องของบริการ เนื่องจากห้องสมุดยังไม่ได้เข้าสู่ AC อย่างจริงจัง มีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่จัดกิจกรรมเล็กน้อยให้ผู้ใช้ ชิมชั๊บนื้อหาหรือเรื่องราวอาเซียน โดยการจัดบริการที่เชื่อมโยงกับประชาคมอาเซียน อาทิ บริการสอนการสืบค้นฐานข้อมูล มีการกำหนดให้ผู้ใช้ทดลองค้นเรื่องอาเซียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านวรรณกรรมด้านอาเซียน โดยจัดเป็นมุมวรรณกรรมของนักเขียนในอาเซียน กิจกรรมวิจารณ์วรรณกรรม เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้วรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน การให้บริการความรู้คู่บันเทิง (Edutainment) มีการจัดโปรแกรมฉายภาพยนตร์ และเพลงที่เน้นภาษาของประเทศในอาเซียนและภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ฝึกภาษา

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผู้บริหารห้องสมุดที่เน้นภารกิจของความเป็นนานาชาติส่วนใหญ่เห็นว่าห้องสมุดมีบรรยากาศของความเป็นนานาชาติอยู่แล้ว โดยเน้นทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นภาษาอังกฤษ มีการเตรียมความพร้อมด้านบริการและสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับนักศึกษานานาชาติ การจัดทำเว็บไซต์เป็นภาษาอังกฤษ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ให้เป็นสองภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ห้องสมุดทุกแห่งมีการดำเนินการเพื่อสร้างบรรยากาศความพร้อมในการรับ AC คือการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และประเทศสมาชิก ห้องสมุดบางแห่งมีโครงการทั้งปี ทั้งนิทรรศการในห้องสมุด และนิทรรศการออนไลน์ บางแห่งมีการจัดมุมหนังสือเกี่ยวกับอาเซียน (ASEAN Corner) โดยเฉพาะเช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ห้องสมุดหลายแห่งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศของอาเซียน เช่น จัดฉายภาพยนตร์ การเชิญวิทยากรที่มีชื่อเสียงด้านอาเซียนมาบรรยาย เช่น ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล บรรยายที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรยายที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เป็นตัวอย่างของห้อง

ทุกแห่งแทบ
เนื่องจาก
จึง มีเพียง
น้อยให้ผู้ใช้
โดยการจัด
อาเซียน อาทิ
มีการกำหนด
การจัดกิจกรรม
อาเซียน โดย
เน้นในอาเซียน
ผลิตได้เรียนรู้
การให้บริการ
จัดโปรแกรม
ษาของประเทศ
ผู้ใช้บริการได้

กายภาพ
ความนานาชาติ
รยากาศของ
เน้นทรัพยากร
เตรียมความ
้อมเพื่อรองรับ
ใช้ได้เป็นภาษา
ทันทีให้เป็นสอง
ภาษา

ดำเนินการเพื่อ
การรับ AC คือ
สมาคมอาเซียน
แห่งมีโครงการ
และนิทรรศการ
หนังสือเกี่ยวกับ
เฉพาะเช่น ห้อง
และห้องสมุด

การจัดกิจกรรม
เช่น จัดฉาย
มีชื่อเสียงด้าน
เกียรติ อ่อนวิมล
ยเกษตรศาสตร์
ยาศาสตร์ที่ห้องสมุด

พบว่าห้องสมุด
ตัวอย่างของห้อง

สมุดที่จัดบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้อย่าง
ต่อเนื่อง เช่นการเชิญศิลปินพื้นบ้าน มาแสดง เช่น
วงบอลลอง วงกุ่มมะวัน จากอินโดนีเซีย และมาเลเซีย
การจัดนิทรรศการชิ้นงานศิลปะ ของทั้ง 10
ประเทศสมาชิก มีการจัดสัปดาห์อาเซียน (ASEAN
Week) โดยเชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดฉาย
ภาพยนตร์ เป็นต้น

ด้านบุคลากร ห้องสมุดทุกแห่งให้ความสำคัญ
ต่อการพัฒนาบุคลากรเป็นลำดับแรก และ
พบว่ามีการเตรียมการด้านนี้มากที่สุด โดยในการ
ประชุมบุคลากร ผู้บริหารต่างเน้นย้ำให้บุคลากร
ทราบถึงความสำคัญและการต้องปรับตัวใน
การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์
ให้บุคลากรได้เตรียมตัวปรับเปลี่ยนและขยาย
ศักยภาพของตนเอง ซึ่งพบว่าบุคลากรทุกคนต่าง
ตระหนักถึงความสำคัญของ AC

ทุกแห่งต่างเห็นว่า หากประชาคม
อาเซียนเข้ามา สิ่งแรกที่ต้องเตรียมความพร้อม
ก็คือความรู้ด้านภาษาอังกฤษ จึงมีการกำหนด
มาตรการต่างๆ ออกมามากมาย ตั้งแต่ขั้นตอน
การคัดเลือก บางแห่งกำหนดให้ต้องผ่านการ
ทดสอบภาษาอังกฤษ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อน
ระดับ ต้องผ่านเกณฑ์ภาษาอังกฤษที่กำหนด

ในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร
ผู้บริหารห้องสมุดได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับ
บุคลากรที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ AC ใน 3
ประเด็น ดังนี้

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับประชาคม
อาเซียน พบว่าห้องสมุดทุกแห่งให้ความสำคัญ
ต่อการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมอบรม
สัมมนา ฟังบรรยายเกี่ยวกับอาเซียน แต่อย่างไร
ก็ตาม พบว่าบุคลากรยังมีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับอาเซียนน้อยและไม่ลึกซึ้งพอ

2) บุคลากรห้องสมุด ยังขาดทักษะใน
การสื่อสารภาษาอังกฤษ เช่น ผู้บริหารคนหนึ่ง
สะท้อนว่า

“สิ่งที่เป็นปัญหาของบุคลากรในห้องสมุด
มากที่สุด หากอาเซียนเข้ามา คือทักษะด้านการ
สื่อสารภาษาอังกฤษ บรรณารักษ์บางคนยังไม่ค่อย
กล้าในการใช้ภาษาอังกฤษ หากให้ประเมินในห้อง
สมุดมีบุคลากรเพียงร้อยละ 20 ที่สามารถสื่อสาร
ภาษาอังกฤษได้”

3) ปัญหาจากบุคลากรมีงานประจำมาก
แม้ว่าห้องสมุดจะมีนโยบายยืดหยุ่นเรื่องเวลางาน

เพื่อให้ไปพัฒนาด้านภาษา แต่ก็พบว่าบาง
คนไม่สามารถทำได้ หรือทำได้ไม่ต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ห้องสมุดแต่ละแห่งก็มี
กลไกในการพัฒนาบุคลากรและให้ความสำคัญ
ในการเตรียมบุคลากรของตนให้พร้อมรับอาเซียน
ดังนี้

1) การพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ
เป็นกิจกรรมลำดับแรกที่ห้องสมุดทุกแห่งเห็น
ความจำเป็น ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่ามี 2
รูปแบบคือ รูปแบบที่หนึ่ง การอบรมโดยอาจารย์
เจ้าของภาษา ห้องสมุดจัดโปรแกรมให้บุคลากร
หรือมหาวิทยาลัยจัดโปรแกรมและห้องสมุดส่ง
บุคลากรเข้าร่วม และรูปแบบที่สองคือ การจัดหา
บทเรียนออนไลน์ให้บุคลากรเรียนรู้และฝึกฝนด้วย
ตนเอง เป็นโปรแกรมที่จัดหาโดยมหาวิทยาลัย
และใช้ร่วมกันทุกหน่วยงาน ทั้ง 2 รูปแบบมีการ
ประเมินโดยวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน

2) การพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประชาคม
อาเซียน โดยวิธีการต่างๆ ห้องสมุดให้การส่งเสริม
เต็มที่ในการส่งบุคลากรเข้าร่วมการฟังบรรยาย
การสัมมนาให้ความรู้ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ จัดงานเสวนาเรื่องการอ่านและ
การจัดเตรียมห้องสมุดเพื่อก้าวสู่ประชาคม
อาเซียน เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555 ห้อง
สมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดการประชุม
วิชาการประจำปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่
ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to
become one) ระหว่างวันที่ 30 - 31 สิงหาคม พ.ศ.
2555 เป็นต้น ห้องสมุดบางแห่งจัดให้บุคลากรมี
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรม
การจัดการความรู้

3) การพัฒนาทักษะภาษาของประเทศ
ในกลุ่มสมาชิกอาเซียน เป็นภาษาที่ห้องสมุดบาง
แห่งให้ความสำคัญรองลงมาจากทักษะภาษา
อังกฤษ โดยวิธีการให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนที่เป็น
เจ้าของภาษา เช่น เวียดนาม พม่า จีน ฯลฯ มา
เป็นอาสาสมัครช่วยสอนบุคลากรห้องสมุด

4) การพาบุคลากรไปศึกษาดูงาน
ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียน เช่น ประเทศสิงคโปร์
เวียดนาม ลาว พม่า อินโดนีเซีย เพื่อเป็นการเปิด
โลกทัศน์ และเรียนรู้การดำเนินงานของห้องสมุด
อื่น

5) การแลกเปลี่ยนบุคลากรกับห้องสมุด
ในกลุ่มอาเซียน การที่ห้องสมุดมีบรรณารักษ์จาก

กลุ่มประเทศอาเซียนมาทำงานในห้องสมุด นับเป็นกลไกทางอ้อมที่ส่งเสริมให้บุคลากรห้องสมุดได้เรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมจากบุคลากรของห้องสมุดกลุ่มประเทศอาเซียน ขณะเดียวกันบุคลากรของห้องสมุดที่มีโอกาสไปเรียนรู้การทำงานยังห้องสมุดประเทศอื่น ก็สามารถนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมงานได้ ตัวอย่าง เช่น โครงการระหว่างไทยกับฟิลิปปินส์ (The Philippines-Thailand Libraries Friendship Project) ของสำนักหอสมุดกลาง มศว ที่เป็นการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างบรรณารักษ์สำนักหอสมุดกลาง มศว และบรรณารักษ์จากประเทศฟิลิปปินส์ ด้วยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมระยะสั้นแก่บรรณารักษ์ชาวฟิลิปปินส์ในประเทศไทย และการไปร่วมจัดกิจกรรมที่ห้องสมุดในฟิลิปปินส์ของบรรณารักษ์ สำนักหอสมุดกลาง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากจุดอ่อนด้านทักษะภาษาทำให้ห้องสมุดบางแห่ง มีแนวคิดและนโยบายในการรับบรรณารักษ์จากประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียนเข้ามาทำงาน

2. ข้อค้นพบจากผลการวิจัยด้านการปรับตัวของห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

ด้านนโยบายและระบบการบริหาร ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าสิ่งที่ห้องสมุดต้องปรับตัวเป็นอันดับแรกคือการมีนโยบายและแผนการดำเนินงานเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจน โดยเห็นว่ามหาวิทยาลัยต้องเปลี่ยนก่อนเป็นลำดับแรก โดยกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้ห้องสมุดขับเคลื่อนตาม เพราะหากไม่ชัดเจนตั้งแต่ระดับมหาวิทยาลัย ห้องสมุดก็ไม่สามารถขับเคลื่อนได้ เพราะการทำงานของห้องสมุด ต้องเป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย นอกจากนี้หากมหาวิทยาลัยมีการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน ก็เป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนภารกิจและความสำคัญของการจัดการและบริการสารสนเทศเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนของห้องสมุดด้วยเช่นกัน

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต่างเห็นว่าการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน หัวใจคือเรื่องของการฝึกและรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นจุดนี้จึงเป็นโอกาสของห้องสมุดในกลุ่มอาเซียน ควรใช้

ประชาคมอาเซียน ให้เป็นประโยชน์ในด้านการสร้างความร่วมมือ สิ่งที่ทุกคนเห็นตรงกันคือควรสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน เนื่องจากห้องสมุดแต่ละแห่งมีทรัพยากรที่มีคุณค่า มีจุดเด่นแตกต่างกันออกไป หากร่วมมือกัน ผู้ใช้จะได้รับประโยชน์อย่างมาก และเป็นการประหยัดงบประมาณ โดยเห็นว่าปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายทำให้ความร่วมมือกระทำได้ง่าย โดยแนวคิดหลักของความร่วมมือคือการแบ่งปัน ดังนั้นห้องสมุดในประเทศไทย จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรเพื่อพร้อมจะแลกเปลี่ยน สิ่งที่ห้องสมุดควรดำเนินการ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union catalog) ของกลุ่มห้องสมุดในประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด เพื่อให้ห้องสมุดแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศที่แต่ละแห่งมี ผู้ให้ข้อมูลบางท่านแสดงความคิดเห็นว่าเนื่องจากในสภาพปัจจุบันมีบางประเทศเท่านั้นที่มีฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมหรือ National union catalog เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย แต่บางประเทศไม่มี โดยเฉพาะลาว เขมร เวียดนาม หรือประเทศไทย มีฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์และมีปัญหาค่อนข้างมาก

โดยแนวคิดของการทำสหบรรณานุกรมอาเซียน คือห้องสมุดมหาวิทยาลัยของประเทศต่างๆ ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมบน World Cat ของ OCLC ซึ่งมีข้อดีคือ 1) ไร้ขีดทุกภาษา ทำให้ห้องสมุดในประเทศที่ไม่มีฐานข้อมูลบรรณานุกรมรวม เช่น ลาว กัมพูชา พม่า สามารถแบ่งปันทรัพยากรให้ประเทศอื่นได้ เพราะประเทศเหล่านี้มีทรัพยากรที่มีคุณค่า เช่น พมามีหนังสือประวัติศาสตร์ดี หนังสือหายาก 2) เป็นการเผยแพร่ทรัพยากรหรือ Collection ของมหาวิทยาลัยให้เป็นรู้จักของประเทศอื่น และทำให้ห้องสมุดมีลูกค้าจากประเทศอื่นมากขึ้น 3) สามารถต่อยอดให้บริการเนื้อหาเต็มรูปได้ ผ่านเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เช่น บริการสำเนาเอกสารและข้อมูลดิจิทัล (Electronic document delivery) โดยห้องสมุดสแกนและส่งให้ ผ่านการขออนุญาตจากอาจารย์ผู้เขียน ซึ่งทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์

สำหรับประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าฐานข้อมูลของ OCLC ควรมีการถอดคำจากภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ (Romanized) ตัวอย่าง

งานด้านการ
ตรงกันคือควร
การสารสนเทศ
มีทรัพยากรที่
เป หากร่วมมือ
ก และเป็นการ
ปัจจุบันความ
สและเครือข่าย
ยแนวคิดหลัก
เน้นห้องสมุดใน
ความพร้อมด้าน
สิ่งทีห้องสมุด

สหบรรณานุกรม
สมุดในประเทศ
องสมุดแบ่งปี
งมี ผู้ให้ข้อมูล
องจากในสภาพ
มีฐานข้อมูลสท
on catalog เช่น
างประเทศไม่มี
หรือประเทศไทย
ก็ยังไม่สมบูรณ์

สหบรรณานุกรม
เลย์ของประเทศ
ุลบรรณานุกรม
คือ 1) รับผิดชอบ
ที่ไม่มีฐานข้อมูล
ชา พม่า สามารถ
ได้ เพราะประเทศ
น พม่ามีหนังสือ
2) เป็นการเผยแพร่
มหาวิทยาลัยให้เป็น
ห้องสมุดมีลูกค้
สามารถต่อยอดให้
ข่ายความร่วมมือ
เเนาเอกสารและ
ent delivery) โดย
ารขออนุญาตจาก
ษาเรื่องลิขสิทธิ์
ให้ข้อมูลเห็นว่าบน
ถอดคำจากภาษา
anized) ตัวอย่าง

กรณีของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้
ใช้โปรแกรม Plangsarn (พลังสาร) เพื่อถอดคำ
บรรณานุกรมที่เป็นภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ
ซึ่งโปรแกรมนี้มีความสะดวก เพราะสามารถทำได้
โดยอัตโนมัติ

2. การสร้างคลังข้อมูลสถาบัน (Institute
repository) ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง
เพื่อแลกเปลี่ยนผลงานทางวิชาการของบุคลากร
ที่เป็นอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาในแต่ละสถาบัน
เช่น งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารตำรา โดยเห็น
ว่าควรใช้โปรแกรมที่เป็นมาตรฐานระบบเปิดหรือ
Open standard เช่น โปรแกรม Dspace ที่ทำให้
เชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ง่าย ผู้ใช้ของ
ห้องสมุดอื่นทั้งในและต่างประเทศเข้ามาสืบค้นได้
ทั้งนี้ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ
เพื่อการเข้าถึงเนื้อหาในเบื้องต้น

3. การร่วมมือกันพัฒนาฐานข้อมูล
กลางเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชาคม
อาเซียนและประเทศสมาชิกหรือ ASEAN Collection
ที่มีเนื้อหาทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม
วัฒนธรรม วรรณกรรม โดยเป็นฐานข้อมูลเอกสาร
ดิจิทัลที่มีการแปลงต้นฉบับที่เป็นสิ่งพิมพ์ให้เป็น
ดิจิทัล และห้องสมุดทุกแห่งสามารถเข้าถึงได้ เพื่อ
เป็นการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างกัน โดยความ
ร่วมมือในลักษณะนี้ สำหรับข้อมูลของประเทศไทย
ที่จะแลกเปลี่ยนกับที่อื่น ห้องสมุดในประเทศไทย
ควรมีการแบ่งงานกันทำ ตามสาขาวิชาที่ถนัด เช่น
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร รวบรวมด้านศิลปะ
ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดลรวบรวมด้านการ
การแพทย์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รวบรวมด้านการเมือง กฎหมาย ห้องสมุด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รวบรวมด้านการเกษตร
ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรวบรวมด้านเศรษฐกิจ
การลงทุน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในแง่การใช้ทรัพยากร
ร่วมกัน ทุกคนเห็นตรงกันว่ายังเป็นปัญหาด้าน
ทรัพยากรที่เป็นภาษาไทย ที่ประเทศอื่นเข้าถึง
ได้ยาก ดังนั้น จึงเห็นว่าทุกรายการควรมีการทำ
บทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ จัดให้มีบริการแปล
รวมถึงควรมีการกำหนดให้การเผยแพร่งานวิจัย
ของอาจารย์ ให้ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ รวมถึง
วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาด้วย เพื่อประโยชน์ใน
การแลกเปลี่ยนกับห้องสมุดอื่นในกลุ่มอาเซียน

ด้านการบริการ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า หาก
เข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้ห้องสมุดมีผู้
ใช้ที่มาจากกลุ่มประเทศในอาเซียนเพิ่มมากขึ้น
ทั้งนักศึกษา อาจารย์และนักวิจัย ในโครงการ
แลกเปลี่ยน ดังนั้นงานบริการจึงต้องสร้างความ
พร้อมในการให้บริการ โดยเห็นว่าบรรณารักษ์
ควรเน้นให้บริการเชิงรุก และปรับตัวโดยเปิดรับ
ผู้ใช้บริการจากประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะมี
จำนวนเพิ่มมากขึ้นในอนาคตทั้งการเรียนรูภาษา
และวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน บรรณารักษ์บริการ
ตอบคำถามจะต้องเชี่ยวชาญในการสื่อสารภาษา
อังกฤษ รวมถึงควรมีการปรับรูปแบบการตอบ
คำถามและช่วยการค้นคว้าให้เป็นบริการแบบ
เสมือน (Virtual reference) โดยเฉพาะบริการ
สารสนเทศที่เกี่ยวกับประเทศไทย (Local infor-
mation) ซึ่งคาดว่าจะในอนาคต ผู้ใช้จากประเทศ
อื่นในอาเซียนจะมีความต้องการสูง เช่น เรื่อง
สถานการณ์การลงทุนประเทศไทย โดยเน้นการ
เชื่อมโยงผู้ใช้ไปยังเนื้อหาเต็มหรือ fulltext ได้

ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผู้ให้
ข้อมูลต่างเห็นว่าห้องสมุดควรจัดมุมอาเซียนเพื่อ
สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน เป็น
มุมที่ให้บริการทรัพยากรเกี่ยวกับอาเซียน ทั้ง
ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน และที่เกี่ยวข้อง
กับประเทศสมาชิก โดยเป็นการรวบรวมจาก
ทรัพยากรสารสนเทศที่มีในห้องสมุด

มีการจัดนิทรรศการส่งเสริมการอ่าน
เพื่อแนะนำหนังสือ วรรณกรรมดีเด่น เว็บไซต์ ที่
เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน โดยมีความร่วมมือ
กับประเทศสมาชิกอาเซียน เชิญนักเขียนอาเซียน
(เช่น เชิญนักเขียนรางวัลซีไรต์ของแต่ละประเทศ)
มาเสวนากับนักเขียนไทย เพื่อกระตุ้นการอ่าน
วรรณกรรมจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน
เป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องสังคม
ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกันและกัน

ด้านบุคลากรห้องสมุด ผู้ให้ข้อมูลทุก
คนเห็นว่าการเตรียมความพร้อมของห้องสมุดใน
การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน บุคลากรห้องสมุด
เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญมากที่สุด โดยเห็น
ว่าห้องสมุดควรมีการเตรียมความพร้อมบุคลากร
ในเรื่องต่อไปนี้คือ 1) ควรมีการเตรียมความพร้อม
ในด้านภาษาอังกฤษในระดับที่สามารถสื่อสารได้
2) บุคลากรต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับประเทศไทย
ทุกมิติ ทั้งเรื่องภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การ

ศึกษา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การเมือง ฯลฯ และ 3) ต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในแง่มุมต่างๆ ของแต่ละเสาหลัก ทั้งการเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม

ความร่วมมือด้านบุคลากร ห้องสมุดในกลุ่มอาเซียนควรมีความร่วมมือในการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง

สำหรับการรับบุคลากรเข้าทำงาน ห้องสมุดในประเทศไทยควรเปิดกว้างในการรับบรรณารักษ์จากประเทศอื่นในกลุ่มอาเซียน เข้ามาทำงานในห้องสมุด ประโยชน์คือทำให้บุคลากรในห้องสมุดได้ฝึกภาษา และเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติอื่น นอกจากนี้ควรกำหนดให้มีตำแหน่งบรรณารักษ์อาเซียน ทำหน้าที่ในการจัดการและให้บริการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องอาเซียนโดยตรง โดยเป็นผู้รู้ลึก สามารถให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าเรื่องอาเซียนได้ ซึ่งเมื่ออาเซียนเข้ามาบรรณารักษ์ตำแหน่งนี้จะมีความสำคัญอย่างมาก รวมถึงเห็นว่าการรับสมัครบรรณารักษ์เข้าทำงานในอนาคต ทุกแห่งควรมีการวัดความสามารถด้านภาษาอังกฤษด้วย

ด้านความร่วมมือ ผู้ให้ข้อมูลต่างเห็นว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทยทุกแห่งควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUNIL) เพื่อง่ายต่อการสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ เป็นประโยชน์ในการแบ่งปันทรัพยากรสารสนเทศ และการพัฒนาคน เช่นการแลกเปลี่ยนบุคลากร การจัดประชุมสัมมนาร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

การกำหนดนโยบายและระบบการบริหารในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จากสภาพปัจจุบันพบว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยทุกแห่งต่างเห็นความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยใน พ.ศ. 2558 แต่ทว่าในการดำเนินการ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการเตรียมความพร้อมเท่าที่ควร ที่เป็นเช่นนี้เพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยต้นสังกัด ก็ยังไม่ชัดเจนเรื่องอาเซียน ทำให้ห้องสมุดซึ่งต้องรับนโยบายจากต้นสังกัด จึงยังไม่สามารถขับ

เคลื่อนได้เท่าที่ควร ตัวอย่างเช่น ห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ค่อนข้างมีการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยต้องการเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษา และกำหนดให้มีห้องสมุดอาเซียน ห้องสมุดจึงต้องรับมาปฏิบัติ ดังที่ผู้บริหารท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “หากจะเตรียมรับ AC ลำดับแรกมหาวิทยาลัยต้องปรับเข้ากับอาเซียนก่อน เช่นมีนโยบาย ทำหลักสูตรเกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งทำให้ห้องสมุดดำเนินการตามได้”

ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ พบว่าสภาพปัจจุบันห้องสมุดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการจัดหาหนังสือเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนและประเทศในอาเซียนเข้าห้องสมุด และเห็นว่าสิ่งที่ห้องสมุดต้องปรับตัวคือการจัดมุมหนังสืออาเซียน (ASEAN corner) เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ด้านอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ อ่อนวิมล (2555) ที่เสนอแนะแก่บรรณารักษ์ในเวทีการเสวนาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ว่าห้องสมุดต้องปรับตัวด้านการจัดหาหนังสือให้มีเนื้อหาด้านอาเซียน ครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นมุมให้ผู้ใช้ค้นคว้าเรื่องอาเซียน และสอดคล้องกับแนวคิดของชวน หลีกภัย (2555) ที่ระบุในเวทีสัมมนาว่า “ท่าอย่างไรห้องสมุดจะเตรียมข้อมูลเรื่องอาเซียนสำหรับให้คนไทย เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด” นอกจากนี้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการปรับตัวด้านทรัพยากรการเรียนรู้ที่ผู้ใช้ข้อมูลเห็นตรงกันมากที่สุดคือการใช้โอกาสของการเป็นประชาคมอาเซียนผนวกกับความก้าวหน้าของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน ในรูปของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เป็นไปตามปรัชญาของประชาคมอาเซียนคือการรวมเป็นหนึ่ง และสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคนในแผนอาเซียน ที่ระบุว่าห้องสมุดต้องเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึง โดยส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายห้องสมุดต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของแต่ละประเทศร่วมกัน ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละประเทศได้ ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับนักวิชาการด้านอาเซียน

งสมุดสถาบัน
งมีการเตรียม
ชียนอย่างเป็น
นโยบายของ
อาเซียนศึกษา
ง ห้องสมุดจึง
นหนึ่งได้กล่าว
มหาวิทยาลัย
มินโยบาย ทำ
เ้าให้ห้องสมุด

รู้ พบว่าสภาพ
ความสำคัญต่อ
วกับประชาคม
นเข้าห้องสมุด
ปรับตัวคือการ
corner) เพื่อ
่านอาเซียน ซึ่ง
เียรติ อ่อนวิมล
รักษ์ในเวทีการ
สตร์ว่าห้องสมุด
ให้มีเนื้อหาด้าน
อง เศรษฐศาสตร์
ร์ เพื่อเป็นมุมให้
อดรับกับแนวคิด
ในเวทีสัมมนาว่า
อมูลเรื่องอาเซียน
รู้เกี่ยวกับประเทศ
กนี้ข้อค้นพบเกี่ยว
การเรียนรู้ที่ผู้ให้
การใช้โอกาสของ
กับความก้าวหน้า
การสร้างควม
นเทศร่วมกัน ใน
ทล์ ผ่านเครือข่าย
ญาของประชาคม
และสอดคล้องกับ
นอาเซียน ที่ระบุว่า
ารณในการเข้าถึง
่ายห้องสมุดต่าง
ยการสารสนเทศ
ห้ผู้ใช้สามารถเข้า
องแต่ละประเทศได้
าการด้านอาเซียน

หลายคน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2555; พิมพ์ไพ
เปรมสมิทธิ์, 2555; สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2555)
ที่เห็นว่าการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมีความสำคัญ
มาก โดยสมเกียรติ อ่อนวิมล (2555) มีความเห็น
ว่า “ห้องสมุดต้องดิจิทัลให้หนังสือภาษาไทยทั้งหมด
ในประเทศให้เป็นดิจิทัล เพื่อแลกเปลี่ยนกับห้อง
สมุดประเทศสมาชิกผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
โดยคาดหวังว่าในอนาคต 10 ปีข้างหน้า คนรุ่น
ใหม่ ควรได้อ่านหนังสือออนไลน์ โดยไม่ต้องซื้อ
โดยหนังสือที่ดิจิทัล เป็นหนังสือที่พันธลิขสิทธิ์ หรือ
การถือครองของเจ้าของผลงาน กล่าวคือผู้เขียน
เสียชีวิตไปแล้ว 50 ปี” ซึ่งสิ่งสำคัญที่ห้องสมุด
แต่ละแห่งต้องดำเนินการคือการสร้างความพร้อม
ใน Collection ของตนเอง เพื่อพร้อมจะแลกเปลี่ยน
กับห้องสมุดอื่น

ด้านบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็น
ตรงกันว่าห้องสมุดต้องปรับตัวด้านบุคลากรมาก
ที่สุด เพราะบุคลากรมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อน
ภารกิจทุกอย่างของห้องสมุด ซึ่งสมเกียรติ
อ่อนวิมล (2555) ได้เน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลง
ว่า “ขอบฟ้าของบรรณารักษ์จะเปลี่ยนไป เพราะ
อาเซียนจะเปิดพรมแดนทางภูมิปัญญา” โดยสิ่งที่
บุคลากรต้องปรับตัวคือความรู้ด้านภาษา ความรู้
เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และความรู้เกี่ยวกับ
ประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ
ชวน หลีกภัย (2555) และอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ
(2555) ที่เห็นว่าคนไทยต้องเรียนรู้เรื่องภาษา และ
ต้องรู้จักประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะห้องสมุดซึ่ง
เป็นสถาบันบริการ ต้องใกล้ชิดกับผู้ให้บริการ ซึ่ง
ในอนาคตผู้ใช้จากประเทศเพื่อนบ้านจะมีจำนวน
เพิ่มมากขึ้น บรรณารักษ์ต้องให้บริการเชิงรุก จะ
ให้บริการเหมือนเดิมไม่ได้ ต้องเรียนรู้ภาษาและ
วัฒนธรรมของเพื่อนบ้านมากขึ้น ในขณะเดียวกัน
ผลการวิจัยด้านสภาพปัจจุบันก็สะท้อนว่าห้อง
สมุดทุกแห่งมีนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้าน
ภาษาอังกฤษมากที่สุด แม้ว่าผลที่ได้จะยังไม่บรรลุ
ผลสำเร็จเท่าที่ควรก็ตาม ซึ่งชวน หลีกภัย (2555)
ได้แสดงทัศนะส่วนตัวว่าประเทศไทยไม่เคยเป็น
เมืองขึ้นของชาติตะวันตก จึงเป็นเรื่องยากที่คน
ไทยจะพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษใน
ระดับที่สื่อสารได้ดีเท่าประเทศที่เคยอยู่ในปกครอง
ของชาติอื่น เช่น สิงคโปร์ พม่า แต่ภาษาก็น่าเป็น
สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้วที่คนไทยต้องพยายามเรียนรู้
มากขึ้น

นอกจากนี้สิ่งสำคัญของความเป็น
ประชาคมอาเซียน คือการรวมเป็นหนึ่ง ซึ่งผล
การวิจัยพบว่าห้องสมุดในกลุ่มสมาชิกต้องมีความ
ร่วมมือกันในการพัฒนาบุคลากรมากขึ้น เช่น การ
แลกเปลี่ยนบุคลากร การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน
(พิมพ์ไพ เปรมสมิทธิ์, 2555) อย่างไรก็ตามผู้ให้
ข้อมูลหลายคนมีความเห็นว่าเนื่องจากห้องสมุด
ในประเทศไทยมีเพียง 4 แห่งที่เป็นสมาชิกของ
เครือข่ายห้องสมุดมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUNILIO)
คือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยบูรพา
ดังนั้น เพื่อให้ความร่วมมือกันดำเนินการได้ง่าย
และเป็นรูปธรรมมากขึ้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ในประเทศไทยทุกแห่ง จึงควรเข้าร่วมเป็นสมาชิก
เครือข่าย AUNILIO

ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบในงานวิจัย

ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย ควร
นำผลการวิจัยไปใช้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อ
รับประชาคมอาเซียน ใน พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะ
ความร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และจริงจัง เช่น การ
พัฒนาฐานข้อมูลสหบรรณานุกรมหรือ Union cata-
log การพัฒนาฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม โดยห้อง
สมุดแต่ละแห่งต้องสร้างความพร้อมของตนเอง
และเปิดให้ทุกแห่งเข้าถึงได้ภายใต้มาตรฐาน
เดียวกัน และในที่สุดเพื่อเป็นการสร้างความพร้อม
ของทรัพยากรสารสนเทศในประเทศไทย ที่พร้อม
จะแลกเปลี่ยนกับประเทศสมาชิกอื่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการ
ดำเนินการในช่วงเวลาที่ประเทศไทยยังไม่ได้เข้า
สู่ประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง ทำให้ผลการวิจัย
ที่ได้มายังไม่สมบูรณ์ ดังนั้น จึงควรมีการทำวิจัย
ซ้ำเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความคิดเห็นต่อการ
ปรับตัวเพื่อเตรียมรับประชาคมอาเซียนของห้อง
สมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยอีกครั้ง ในวาระ
ที่ประเทศไทยต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่าง
สมบูรณ์แล้ว ซึ่งควรดำเนินการหลัง พ.ศ. 2558
เป็นต้นไป เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มาก
ยิ่งขึ้น

เนื่องจากผลการวิจัยพบประเด็นที่ทุกส่วน
เห็นตรงกันว่าความร่วมมือกันในการพัฒนาฐาน

ข้อมูล เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างห้องสมุดในกลุ่มประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศของกลุ่มห้องสมุดในประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน เพื่อให้ได้แนวทางร่วมกัน ที่ห้องสมุดแต่ละแห่งสามารถนำไปปฏิบัติร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ให้งบประมาณสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ กรมอาเซียน. (2555). ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community). ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2556, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/contents/files/asean-media-center-20121126-190330-788160.pdf>
- กุลธิดา ท้วมสุข, จุฑารัตน์ ศรารณะวงศ์, & กันยารัตน์ เควียะเสน. (2554). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน. ขอนแก่น: กลุ่มวิชาการจัดการสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชวน หลีกภัย. (2555). การบรรยายพิเศษเรื่องประเทศไทยกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก ดิงเพาเวอร์.
- พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์. (2555). การอภิปรายเรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น

- 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก ดิงเพาเวอร์. วารกรณ์ สามโกเศศ. (2555). การบรรยายเรื่องห้องสมุดกับประชาคมอาเซียน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่อง การพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก ดิงเพาเวอร์.
- ศรปราชญ์ ธโนศวรรยทางกูร. (2554). การเตรียมความพร้อมด้านอุดมศึกษาและการวิจัยรองรับการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ความร่วมมือทางวิชาการ ไทย-ฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2555). การก้าวสู่ประชาคมอาเซียนกับผลกระทบต่อสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุด. ในงานเสวนาเรื่องการอ่านและการจัดเตรียมห้องสมุดเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ณ ห้องประชุมชั้น 5 อาคารเทพรัตน์วิทยาโชติ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2555). การบรรยายเรื่องประชาคมอาเซียนกับการส่งเสริมการอ่าน. ในการประชุมวิชาการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2555 เรื่องการพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน (Learning and sharing to become one) วันที่ 30 - 31 สิงหาคม 2555 ณ ห้องอินฟินิตี้ ชั้น 1 โรงแรมพูลแมน บางกอก ดิงเพาเวอร์.
- เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องเปิดประตูห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน. (2554). จัดโดยชมรมห้องสมุดเฉพาะ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ระหว่างวันที่ 18 - 19 สิงหาคม 2554 ณ กรมวิทยาศาสตร์บริการ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.